

כתר שם טוב

דרכי השגה ודביקות, יחודים ועליות, בדרך הבעש"ט הקדוש

שע"י חכמי ורבני חבריא קדישא "כתר שם טוב" בראשות מו"ר שליט"א | גליון ה' | פרשת תרומה תשפ"ד

איך ממתיקים דינים במחשבה?

"כל הדיבורים שמדברים בני אדם הוא עולם הדיבור, ומחשבתו הוא עולם המחשבה. וכשהם מדברים טוב ומדברים המחשבה בזה הדיבור, אז הם מדברים עולם הדיבור בעולם המחשבה, וגורמים טוב".

כמר שם טוב, ח"צ צ ע"ג

אני כבר טובל מהבוקר, יש לי עוד שבועיים לסבול, ואיכה אשא לבדי כל הסבל הזה.

כללא דמילתא, השפע האלוקי כולו טוב, אלא שהאדם מצליח במחשבתו לפרש את הדברים ולהעניק להם מציאות של טוב או רע ביחס לרצונותיו וחשבוניותיו. 'האלקים עשה את האדם ישר, והמה בקשו חשבנות רבים', שהרי 'מפי עליון לא תצא הרעות והטוב', אלא הכל תלוי במחשבת האדם. הוא יכול להתהלך אומלל בארמון המלוכה משום שיש מלך אחר עם ממלכה גדולה יותר, ויכול להתהלך מאושר בתוך בקתה חריבה כמו הרבי ר' זושא שלא ידע ירע' מהו.

הווי אומר: כל ההצלחות והכשלונות, כולם מתרחשים אצלנו בראש, בתוך המחשבה, ואין ביניהם ובין המציאות הגשמית אלא זיקה קלושה בלבד.

כך באופן זה אנו יכולים לעבוד את השי"ת 'בשמחה' [אתיות 'מחשבה'] כשאנו יודעים שהכל מתרחש רק במחשבתנו, ללא קשר אל המציאות האמיתית.

"מחשבתו הוא עולם המחשבה"

זהו מאמר הכתר שם טוב שכל הדיבורים הוא 'עולם הדיבור', וכל המחשבות הוא 'עולם המחשבה'. כי הדיבור והמחשבה של האדם אינם נמצאים בשום מקום, אלא הם בתוך מחשבת ודיבור האדם בלבד. אין שום פירוש מוחלט למתרחש בעולם, ואותו מאורע יכול להתפרש כדבר שמח לאדם אחד, בעוד חברו מביט על כך כדבר נורא. הכל לפי התפיסות והמאורעות והאמונות שהספיקו להיספג אצלו בחייו.

ה'דגל' (פרי בשלח)^{*} כותב שיש בכך שורש במחשבה האלוקית. כי כל הבריאה שלפנינו היא תוצאה של המחשבה האלוקית שהשי"ת חושב על העולם וזהו קיומה ומהותה והייתה של הבריאה שלפנינו, בסוד 'כל אשר חפץ ה' עשה' שעצם החפץ

"המה בקשו חשבנות רבים"

הולכת לה פרה בתוך הדיר, אתמול היו לה חמשה עגלים לצידה, פרי בטנה, והיום נטרף לה אחד מהם. הצער גדול מנשוא, אך הצער מתמקד רק בעצם האובדן והשכול, לא יותר מכך. היא אף פעם לא מנתה ולא ספרה כמה ילדים יש לה, היא לא תקלוט שאתמול היו לה חמש והיום ארבע בלבד, היא לא מאשימה את עצמה וחושבת חשבונות יתירות למה אירע לה, אלא ממשיכה הלאה בסדר יומה העמוס לאכול ולהתפטם מהאיבוס.

כוחו של האדם הוא ב'דעת' שלו. בכך הוא עדיף על פני כל יצורי תבל, אך הדעת עלול להפריע לאדם בחיים, הדעת מחליט עבורו האם נמצא במצב טוב או רע, הוא יכול לחיות חיים טובים ולהרגיש אומלל בגלל ניצוץ אחד של דעת שנכנס בו שלא כהוגן, ויכול גם לחיות חיי צער ולהרגיש כמלך בארמונו מחמת מחשבה שהתנחלה בקרבו.

שהרי באמת אין לנו את קנה-המידה לדעת מהו טוב ומהו רע. השפע האלוקי הנשפע לעולם כולו טוב, טוב מוחלט, טוב בתכלית הטוב, שהרי כל סיבת האצלת העולם היא רק משום שמדרך הטוב להטיב, והאצלה זו נמשכת כל רגע 'יש מאין'.

אלא שיש לאדם תכניות ושאיפות שהחליט על דעת עצמו שהוא צריך להגיע ליעד זה או למטרה פלונית, ואם הקב"ה אינו מתקדם לפי הקצב שלו - הוא מרגיש רע עם עצמו, ונמצא שהוא עצמו יוצר את הרע אצלו במחשבה.

גם חללים הנופלים ר"ל על האדם, הגם שהם כואבים אבל עיקר הצער הוא בגלל 'חשבונות רבים' של האדם. כי אילו היה הצער רק לכמה רגעים היה עדיין נסבל, ורק משום שרואה שהם נמשכים יותר מדי נגד רצונו - זה גורם לו לסבל בנפש, בעוד שאר היצורים אינם סובלים כל כך כי לא עשו את החשבון:

בהמשך למאמרים האחרונים בהם התחדד הכח העצום של המחשבה, נמשיך עתה בשלב נוסף בו יתגלה שעל ידי המחשבה אנו יכולים לשנות את המציאות, באם דבוקים בהקב"ה באמונה שהכל טוב.

מוצלח או אומלל? הכל תלוי במחשבה

פוסע לו שואב המים ברחובה של עיר, סוחב דליות של מים, והנה ניגש אליו ידיד ושואל בשלומו. שואב המים מתנשף כולו, אגלי זיעה נוטפים ממצחו, והוא פולט ואומר: "ברוך ה'!" כלומר, טוב לי היכן שאני, שמח על כל פרוטה הנופלת לכיסי, הכל כרצון ה'.

לא נחה דעתו של אותו ידיד, והוא פונה אל שואב המים ואומר לו: הידעת ידידי, באותן שעות שאתה עובד כה קשה, יורד לנהר ומתרוצץ עם חביות מים, אתה יכול להכפיל ולהשליש כספך, להקים חברה גדולה עם פועלים רבים שישחבו הכל בשבילך, כך תוכל לקדם עצמך ולא להשאיר תקוע במצבך הביש.

לא עת עתה להתעכב על גופם של פרטים האם נכונים דברי הידיד, יתכן שכן, אך זאת ברור: אותו ידיד הכניס בו 'דעת'. עד עכשיו נהנה ממה שיש, ואם מאן-דחו הוסיף לו כמה פרוטות שחוקות היתה צהלתו שפוכה על פניו כל היום, ומעתה חרב עליו עולמו, הוא כבר שמע שיש יותר מכך, הוא כבר לא יוכל להנות בחייו, תמיד ישתוקק ליותר, ושמחת החיים הפשוטה שהיתה מנת חלקו רחוקה ממנו והלאה.

זהו כוחו ההרסני של 'עץ הדעת טוב ורע'. כך התנהג אותו נחש קדמוני שניגש לאדם הראשון שהתענג ב'עץ החיים' והכניס בו מעט 'דעת', 'והייתם כאלקים יודעי טוב ורע', בסוד 'הבה נתחכמה לוי', ומכך התפשט זוהמת אותו נחש, משכא דחויא, בתוך הדעת שלנו בלי יכולת להיפטר ממנו, וכל טורח הפרנסה וצער גידול בנים הכל נועד כדי לצאת מתוך אותו 'דעת' שנזדהמנו בו ולחזור אל עצם החיים הפשוטים והיתלות מוחלטת בה'.

ממתיק כל הדינים בשורשיהם לסוד החכמה שהוא שורש החיים והחסד.

הכל בחכמה אתבריאו כמו ש'כולם בחכמה עשית' ואין שום דבר בעולם שיצא מגדר החכמה, מאין סוף עד אין תכלית וכו', ולכך יכול להעלותם לשורשם ולמקורם, ובהו הוא

^{*} זה לשונו: ולכך הצדיק יכול להמשיך זכות ובהירות אור החכמה לכל הדברים, אפילו למדריגות הפחותים מאד, כי

נתבאר מדברי החיי אדם, כי הסיבה שתפילת העמידה היא חשובה כ'עומד לפני המלך' הוא מחמת שהאדם נמצא בזמן תפילתו ב'עולם האצילות'. ונקודת תורף הדברים העמיד לפנינו רבינו הנפש החיים זיע"א (שער ב פרק יד) בתמצית לשון קדשו, ולימדנו דעת ותבונה על מהותה של התפילה.

'מצינו בכמה מקומות במקרא ובדברי רז"ל שהתפלה נקראה בשם נפש. והענין שעבודת התפילה היא במקום עבודת הקרבן, וכמו שעבודת הקרבן היה להעלות נפש הבהמה למעלה, ולכן עיקר הכפרה היה תלוי בזריקת הדם הוא הנפש, וכן הקטרת האמורים היתה לכונת העלאת הנפש, כן עיקר ענין התפילה להעלות ולמסור ולדבק נפשו למעלה. לזאת בעת עמדו להתפלל לפני קונו יתברך שמו, יפשיט גופו מעל נפשו, היינו יסיר כל רעיוני ההבלים הבאים מכחות הגוף שנחלקו ונתדבקו בנפשו, שלא תהיה עבודת תפילתו רק בהנפש ורעותא עלאה דיליה. והוא שקודם עמדו בתפילה צריך לבטל ולהסיר מעליו במחשבתו כל תענוגי הגוף והנאותיו וכל ענייניו, עד שיוקבע במחשבתו למאוס הגוף, כאילו אינו בעל גוף כלל רק נפשו לבדה היא המדברת תפילתה. ובדברו כל תיבה שהיא כח וחלק מנפשו, ידביק בה רעותיה מאד, ליתן ולשפוך בה נפשו ממש לגמרי, ולהדביקה בשרש העליון של תיבות התפילה העומדים ברומו של עולם. ואז יחשב כאילו הוא מסולק מזה העולם, והוא מבני עליה למעלה, עד שגם אחר התפילה יקשה לו מאד להפנות מחשבתו לענייני זה העולם. ויהיה בעיניו כאילו נופל ומטפס ויורד מאיגרא רמא לבירא עמיקתא.'

ורבינו הנפש החיים זיע"א חקק שם בלשון קדשו, '...וכאשר יתמיד האדם תפילתו בזאת המדרגה יתוסף לו טהרה על טהרתו.'

נמצינו למידים מדברי רבינו הגר"ח זיע"א - כי מהותה של התפילה היא 'עליית נפשו של האדם למקורה ושושנה'. ולכאורה הן הן הדברים האמורים למעלה בענין 'עליית העולמות' שיש בנפש האדם המתפלל. אמנם, הדברים עדיין טעונים ביאור הגון לפי קוצר השגתנו והבנתנו, מהו ביאורו ופירושו של ענין זה שכתב רבינו הגר"ח 'עיקר ענין התפילה להעלות ולמסור ולדבק נפשו למעלה'. ויש צורך גדול לפשט את הדברים ולבארם באר היטיב - בסייעתא דשמיא.

נשמת האדם בנויה היא בכמה רבדים ועומקים

וביאור הדברים נראה, כפי הבנתי הדלה בדברות קדשו - שהרי מהותו של האדם כוללת בו ה' יסודות שמרכיבים אותו, והם טמונים ומכוסים בו בתבנית גופו - והם 'נפש' 'רוח' 'נשמה' 'יחידה' [הם הקרויים בשפת המקובלים בשם 'נרנח"י']. וכמו ששנינו במדרש בראשית רבה (פ' יד ט), ובדברים רבה (ב לו), 'חמישה שמות יש לנשמה, נפש רוח נשמה חיה יחידה'. וכולם ה' חלקים של קומת הנשמה הם, וכמו שהרחיב בזה הרבה רבינו הלשם זיע"א בס' הקדמות ושערים (שער ג פרק ב) בכל תבניתם ומקומם שקיים בגוף האדם באורך ובעובי.

ואכן כל חלקי הנשמה שניתנו באדם, באים הם ממקור גבוה וקדוש, וכולם חלק אלוה-ה ממעל הם, וחצובים הם מכל ה' העולמות העליונים. וכמבואר בדברי המדרש (ב"ר פ"ב ב) 'בשש' בא לברוא את האדם. אמר, אם אני בורא אותו מן העליונים, אין שלום בעולם. ואם אני בורא אותו מן התחתונים וכו', אלא הריני בורא אותו מן העליונים ומן התחתונים עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים'. והיינו, שבריאת האדם נחלקת היא לבי' חלקים נפרדים לעצמם - שחלק נשמת האדם חצובה היא מכל העולמות העליונים, ואילו גוף האדם חצוב הוא מכל ד' היסודות שבבריאה, שהם דומם צומח חי מדבר. ובדרך זו ביאר בס' באר מים חיים (פ' שמיני אות מג), שזוהי הסיבה שהאדם קרוי 'עולם קטן', מאחר שכל כוחות העולם העליונים והתחתונים כלולים וטבועים בו. וכבר הרחיב בזה בס' פתחי שערים (לרבינו יצחק אייזיק חבר, נתיב שבירת הכלים פרק א) באריכות.

וכבר ביאר לפנינו רבינו הלשם זיע"א בשפה ברורה ובנעימה - שחלק ה'נפש' שבאדם נחצב הוא מ'עולם העשיה'. וחלק ה'רוח' שבאדם נחצב הוא מ'עולם היצירה' שבבריאה. וחלק ה'נשמה' שבאדם נחצב הוא מ'עולם הבריאה' שבבריאה. וחלק ה'יחידה' שבאדם נחצב הוא מ'עולם האדם קדמון' שבבריאה.

כל עולם יש לו השפעה על הנשמה שחצובה ממנו

ומאחר שנשמת האדם חצובה היא מן העולם העליון - יש לכך השפעה על מהות וטבע הנפש. מכיון, שכל ה' העולמות העליונים יש בהם חילוקי הנהגה בין עולם לעולם, ומאחר שנשמת האדם חצובה ומיוסדת היא מן העולמות העליונים, לכן דבר זה משתקף גם הוא בנכחי הנפש של ה' החלקים שקיימים באדם.

וכשם, שכל עולם ועולם - יש בו גוון מיוחד ומסויים לו, אשר בו ניכרת השפעתו ית' באותו העולם. כך הוא גם החלק הרוחני שנטבע בנו - שהם 'נפש' 'רוח' 'נשמה' 'יחידה' - יש לו גוון מיוחד ומסויים משלו, אשר בו ניתנת השראת השכינה במטבע מיוחד ומסויים לו בלבד.

המשך המאמר יתפרסם אי"ה בשבוע הבא

המצב החשוך¹, הוא משנה את המציאות אצלו במחשבתו, מפסיק לסבול, ומביט על הכל בעיניים של חסד ומתחבר אל הטוב האלוקי וממשיך שפע משם.

יתירה מכך, הבעש"ט מבאר את ענין המתקת הדינים לא רק בכך שהאדם מפרש את המאורע במחשבתו ומוצא לכך מקום של טוב, אלא שבמציאות ממש יכולה המחשבה הזאת להשפיע באופן רוחני ולשנות את המציאות ממש ולהפוך מטוב לרע, באם הכל נעשה מתוך דביקות אלוקית ואמונה מוחלטת שהכל טוב וחסד.

וזהו ענין מיתוק הדינים במחשבה, שבכל מצב מתחזק בכל כוחו שאין זה דין אלא חסד, וממאן להכיר שזהו מציאות של גבורה אלא מפרש המציאות באופן של טוב וחסד, ובכך מהפך הכל מדין לרחמים, אצלו במחשבה, וזה משפיע גם על המציאות², כלשון הכתר שם טוב 'וגורמים טוב' וכדאיתא שם בהמשך 'ירגיל תמיד את עצמו בדבורים טובים, שהם מסטרא דחסד, וכן במחשבתו, ויגרום כך.'

[מתוך שיעור מו"ר שליט"א, חשון תשפ"ד]

ומסורבלין כדוב (קידושין עב.), וכמו אחשוורוש שערך משתה במשך זמן מוגזם של מאה ושמונים יום, דהיינו חצי שנה.

עצם אמונה זו, שהמתנהג בטוב מושך אליו את השפעת הטוב, וכן להיפך, אין בזה משום פגם, כי כבר מבואר הוא בכל ספרי הקדמונים וזהו אחד מעיקרי הבטחון³ כדכתיב (תהלים לב, ז) 'הבוטח בה' חסד יסובבנו' ומאידך הביאו חז"ל (ברכות ס.) את הכתוב (איוב ג, כה) 'כי פחד פחדתי ויאתני, ואשר יגורתי יבוא לי, אבל הפגם של אמונת הפרסיים הוא בזה שהפרידו את שני כוחות אלו לשני אלים נפרדים, שהוא הפירוד הגדול ביותר ששייך, כאילו יש שתי רשויות ח"ו.

איך ממתקים דינים בפועל?

אי לכך, כאשר האדם נתקל עם שפע של דין וצער, ויש לו קשיים שונים, הרי זה בשרו שפע אלוקי של טוב וחסד שיורד לעולם כדי להטיב, אלא שלמטה התלבשו עליו גבורות ודינים רבים, אך ברגע שהאדם נותן לכך מקום של טוב ומנסה להביט על כך באופן של טוב ואפילו למצוא נקודה אחת של אור בתוך

והרצון האלוקי - זוהי מציאות הבריאה, ובהעדר מחשבת הבורא אפילו לרגע אחד מהעולם יחזור הכל לאין ולאפס. ועל דרך זה מתקיים העולם במחשבת האדם, שם מחליט האם טוב או רע, ולכן יכול הצדיק לשנות דברים במחשבתו, שהרי הכל הוא במחשבה.

ולכן מגלה לנו הבעש"ט כי מוטלת לפתחינו האפשרות לבחור היכן אנו רוצים להיות, האם לטייל בטרקלין הטוב או להתהלך מרורות בהיכל הרע. המציאות תלויה בנו - כפי שאנו מפרשים אותה במחשבתנו.

זהירות שלא לחשוב על שתי רשויות ח"ו

הנהגה אמונת הפרסיים היא שיש ח"ו שני כוחות נפרדים, הנקראים במסכת סנהדרין (לט.), הורמיז ואורהמיז. האחד הוא אלוה טוב המנהג עולמו בחסד, והשני הוא אלוה רע המתנהג בדין, והאדם יכול לבחור לאיזה כח להתחבר: אם מתנהג בהרחבה ובשמחה ובתענוג מעורר המשכה מהאלוה הטוב, ובאם מתדבק בצד הרע והדין מעורר את האלוה הרע. ועל כן היו הפרסיים מתענגים כל חייהם, אוכלין ושותין כדוב,

¹ ראה בספר תשואות חן (פ' וישב) וז"ל: שמעתי בשם הבעל שם טוב זצוק"ל כו', וזה היה בחינת נחום איש גמזו (תענית כ"א ע"א) שבכל דבר המאורע לו, הבין שודאי טוב גניז בגווה, כי מאתו יתברך שמו לא תצא הרעות, רק שעתה הטוב גניז בגווה, והוא עדיין בבחינת קטנות, ועל ידי האמנתו בזה, ואומרו גם זו לטובה, נתפעל הטוב שגזוז בגווה, ויצא לאור, ובא לבחינת גדלות וכו'. עכ"ל.

² עיין בספר בני יששכר (מאמר ט' אות ב) וזה לשונו, כתבו תלמידי הבעש"ט כשיארע לאדם איזה דבר לא טוב או יחפש להמציא בדעתו איזה דבר בהטבה באותו רע, כמו שאמר אותו החסיד (ספר חובת הלבבות שער הכניעה פרק ו') על נבילה, כמה לבנים שיניה, וכשימצא הטובה באותו הדבר הרע, הנה הוא בירור הטוב מן הרע וממילא יתבטל הרע, כי רע אין לו מציאות בפני עצמו, והבן מאוד.

³ כמובא מהמגיד ממעורטש זיע"ע (אור צדיקים, אות טו) וז"ל: 'הבוטח בה' חסד יסובבנו' (תהלים לב, ז), וכשהוא להיפך, שהוא מתיירא תמיד ממדת הדין ומהעונש, אז הוא מדבק את עצמו בדינים, וח"ו שלא תבוא לו רעה, כמו שנאמר (ישעיהו טו, ד) 'ומגורתם אביא להם', שבכל מקום שאדם חושב, שם הוא מתדבק, ואם מחשב בדין הוא מתדבק בדין, וכשהוא בוטח בחסד, שם ידבק נשמתו והחסד יסובבנו, ותמיד יטמין את עצמו בהש"ת.

"מעלין בקדש"

סדרת שיעורים בהירים בספרה"ק "מסילת ישרים" בדרך פנימית
נערך ע"פ ספרי מור"ר שליט"א

מעובד לבני הישיבות

המשך המאמר 'הספירות בנפש האדם'

זה על גבי זה [ובאמת, אחת מן הקומות נחלקת גם היא ומתפרטת לשתי חלוקות שונות, וכדלהלן].

האחד - הספירות הקרויות 'מוחין', שהם ספירות 'כתר' 'חכמה' 'בינה'. והם המכונים בספרי הקבלה כח"ב.

והחלק השני - הספירות הנקראות 'מידות', והם הספירות 'חסד' 'גבורה' 'תפארת' 'נצח' 'הוד' 'יסוד' ו'מלכות'. והם המכונים בספרי הקבלה כח"ג' נהי"ם.

ונקודת החילוק שיש בין ב' הנהגות הספירות הללו של 'מוחין' ו'מידות' היא, שעל הראשונות נאמר 'הנסתרות לה' אלוקיניו, ואין לנו בהם השגה כלל. אולם שבעת הספירות התחתונות הקרויות 'מידות', הם כלים שעל ידם אפשר לברואים להשיג את השי"ת, ובהם הוא מנהיג בפועל את עולמו התחתון.

וביאור הדברים הוא, שכל הנהגה שמנהיג הבורא ית' את עולמו מונחים בה ב' חלקים. החלק הא' הוא - ההנהגה שבה משפיע ומאציל הבורא ית' את טובו בעולמו, והם דרכים נעלמים ונסתרים שאין יכולת ביד הברואים להבינם ולהשיגם. החלק הב' הוא - הדמות והצורה שבה התקבל השפעה זו אצל הברואים, ויהיה יכולת ביד הנבראים התחתונים לקבל את השפעת השי"ת. ונרחיב לברר בסייעתא דשמיא את גדרם ועניינם של הדברים היסודיים הללו.

כתר חכמה בינה - מוחין

'ספירת כתר' - זוהי הנהגה שקרויה 'רצון' אצל השי"ת. והנהגה זו אינה עוסקת כלל בפְּרָטִי ההנהגה ואופי צורתה המתקבל בעולם הנבראים, אלא יש כאן רק 'רצון' והתעוררות' להשפיע את ההשפעה העליונה מלפני השי"ת.

ודומה הדבר, לאדם שמנצנצת בליבו תשוקה עזה לבנות לעצמו בית דירה. הנה אותו הרצון ואותה המחשבה שמקננת בקרבו, אינם עוסקים עדיין כיצד להעמיד את הבנין ולבנותו בכל פרטיו וענייניו. אלא המחשבה הזאת עוסקת בדבר אחד בלבד, והוא - עצם הרצון והתשוקה לבנות ולהקים לעצמו בית דירה. וכך הוא סדר ההנהגה העליונה, שתחילה לכל עלה הרצון לפני השי"ת לברא בריאה של נבראים.

'ספירת הכתר' - מתגלית בשם הוי"ה בניקוד 'קמ"ץ' יְהוָה. ועניינו הוא, שניקוד הקמ"ץ מורה על שפע שאצור וכוונס באופן מרוכז, וכך היא ספירה זו - שהיא נְקוּדַת הראשית, והכל כמוס וטמון בתוכה.

'ספירת חכמה' - זוהי ההשפעה הראשונה שמשפיע הבורא מצידו ית' על בראויו, ולגודל מעלת זְכוּתָהּ היא השפעה אלוקית בכללותה, ללא שום זיקה ושייכות עם הנבראים. וזהו השלב הראשון של ההשפעה העליונה היוצאת מאת פני ד', וזוהי הנהגה שנעשית מצידו של הקב"ה לבדו כביכול ללא עסק עם הנברא כלל. וקרוי זה בשם 'חכמה' מלשון 'כח מה', להראות ולגלות שאין לנברא שום שייכות עם הספירה וההשפעה הזאת.

וזה בדמיון לאותו אדם שכבר החליט והסכים בדעתו את הרצון הראשון של בניית הבית, וכעת הוא מתחיל לעסוק בהשתדלות הראשונה של מימוש הרעיון. וכגון, השגת רשיון לבניית הבנין וכדומה, שמצד אחד יש בזה כבר התקדמות של הוצאת הרעיון מן הכח לפועל, וכבר נשתנה הדבר מגדר של מחשבה בעלמא לדבר שיש לו אחיזה גשמית. אולם מצד שני אין כאן אחיזה ונגיעה בעיקר הבנין עצמו.

תקציר: הרחבנו במאמר הקודם, כי נשמת האדם נחלקת לג' חלקים, 'עליון - אמצעי - תחתון', וכדוגמת בנין הגוף הגשמי שמחולק לפי ג' חלקים אלו של 'ראש' 'לב' 'כבד'. ובענין זה הוא שְׁשׁוּהּ הנשמה בצלמה ובדמותה לצלם ודמות' של מעלה. ועניינה של חלוקה זו, הוא סדר השתלשלות של 'ספירות רוחניות' שחוקקות בנשמה, כפי סדר ההשתלשלות של 'עולם האצילות'. אמנם הדברים טעונים עדיין ליבון והרחבה.

הנהגת הספירות - למעלה ולמטה

נמצינו למידים עד עתה, כי ישנו קשר הדוק בין נשמתו של האדם ובין התגלות השי"ת בעולמו, בענין זה של 'הנהגת עשרת הספירות'.

ברם, יש ביניהם חילוק יסודי בדרך הארת הספירות הללו. כי הנה אצל השי"ת - סדר הנהגת הספירות פועלת בדרך שהיא קרויה 'מלמעלה למטה' - והיינו, שהבורא ית' המאציל מטובו לבראויו התחתונים, משפיע בדרך של 'מלמעלה למטה' - כך, שסדר השתלשלות ההשפעה מתחילה מן הספירה הראשונה, שהיא 'ספירת הכתר', וממנה יורדת ההשפעה מספירה לספירה, עד שהיא באה לספירה התחתונה שבכולם שהיא 'ספירת המלכות', ובה היא מתגלית אצל הברואים.

אולם, אצל האדם התחתון - הנהגת הספירות פועלת בדרך שהיא קרויה 'מלמטה למעלה' - והיינו, שכאשר האדם התחתון פועל בקרבו את התעוררות כח הספירות שטמונים בו, אזי סדר הגילוי והתיקון של האדם באים תחילה מן החלק התחתון שבקרבו. ותחילה לכל מתקן האדם את מעשיו הגשמיים, ולאחר מכן מבררם הדק היטיב בליבו, לעשותם מתוך כוונה טהורה לשם פעלם. ולבסוף מתעלה האדם בדעתו ובמחשבתו לידבק במושכלות מתוך ביטול גמור. ולכן הוא סוסדר ההתעוררות שיש בנפש האדם, היא בדרך של 'מלמטה למעלה'.

ובדמיון לזה כתב רש"י בשיר השירים (ז ב) 'ישראל מקלסין אותו מלמעלה למטה', מתחילין מראשו כתם פז, ויורדין ובאין עד שוקיו עמוד שש, לפי שהן באין לרצותו להוריד שכינתו מן העליונים לתחתונים. והוא מונה קילוסם למטה למעלה, מה יפו פעמיו הם הרגלים, ומונה והולך עד ראשו עליו ככרמל עד שהוא בא למושכה אליו. היינו כי כאשר רוצים ישראל להמשיך את השכינה למטה אז משבחים כביכול את הקב"ה מלמעלה למטה, והיינו שמגלים את כבודו יתברך בכל העולמות - עד העולם הזה התחתון שהוא בחינת הרגלים, ובזה ממשיכים את השראת שכינתו ית' לגילויה בעולם. אבל כשהקב"ה משבח את ישראל - הוא משבח אותם תחילה בדברים התחתונים דייקא, כדרך האב המחנך את בנו ורוצה לרוממו, שמלמדו תחילה את הדברים הפשוטים - ורק לבסוף מלמדו דברים פנימיים יותר שיהיה בידו להשיגם. וכך היא סדר התעלות התחתונים בעבודתו של מקום, שהם פותחים תחילה בתיקון המעשים הגשמיים, ואחר מכן עולים ומתעלים מדרגא לדרגא.

סדר בנין השתלשלות הספירות

אמנם, עדיין מוטל עלינו להבין מה עניינה של חלוקה זו, שהזכרנו בתחילת דברינו, שיש כאן ג' חלוקות בהשתלשלות הספירות של 'עליון - אמצעי - תחתון'.

ונקודת הענין הוא, שאותם עשרה ספירות נחלקים הם בכללותם לשתי קומות חלוקות הבנויות

'ספירת החכמה' - מתגלית בשם הוי"ה בניקוד 'פתח' יְהוָה. ועניינו הוא, שניקוד ה'פתח' מורה על התפשטות ללא גבול וצמצום. וזוהי המטבע של ספירה זו, שכולה היא נביעה והשפעה אלוקית ללא צמצום ומניעה כלל.

'ספירת בינה' - היא הנהגה שיש בה צמצום של השפעת 'ספירת החכמה', והיא נועדה ובאה לטובת המקבלים - בכדי שיהיה יכולת ביד הנבראים הגשמיים לקלוט את ההנהגה האלוקית הנעלית ונבדלת מהם כלל. ומאחר שהנהגת ה'חכמה' זוהי הנהגה שכולה שפע עליון ללא שיור וגבול, אין ביד הנבראים את היכולת לקבלה כמות שהיא. ולכן, נתחדשה הנהגה חדשה של 'צמצום', בכדי שהשפעה זאת - שכולה אלוקות גמורה, תבא בדרך של צמצום והגבלת ההשפעה של 'ספירת החכמה'. ואכן, גם ספירה זו אינה עומדת בשייכות כלפי הנבראים, אלא כולה היא אלוקות גמורה, והיא הנהגה שנחשבת כמתקיימת מצידו ית' בלבד, בינו לבין עצמו כביכול, ואין לה זיקה עם הברואים כלל.

ודומה זה, לאדם שכבר השיג את האפשרות למימוש חזונו הראשון של בניית הבית, וכעת הוא פונה לעסוק בהכנת כל תבנית הבית על כל אגפיו. הרי, עצם מה שפונה הוא לעסוק בתכניתו של בית דירה זה, יש בזה כבר התקדמות נוספת על השלב הראשון של מימוש הרעיון והוצאת המחשבה מן הכח לפועל. אולם מכל מקום עדיין אין כאן התעסקות של ממש בבנין עצמו. וכך היא מהותה של 'ספירת הבינה', שזוהי הנהגה נוספת שבאה להכין את הקרקע להשפעת 'ספירת החכמה', באופן שספירה זו תוכל להתקיים בפועל. אמנם עדיין אין בה השפעה בפועל של קבלת הרצון הראשון אצל הנבראים.

וכמו כן, כאשר האדם בא לעסוק בהכנת תבנית הבית, יש בכך גם מהלך של צמצום המחשבה. מכיון שהוא בא כעת לקבוע למחשבתו צורה וגבול, להוציא את המחשבה מגדר של רעיון מופשט הכולל רצונות רבים לאין מספר, לדבר שיש לו צורה גשמית קבועה ומסודרת, ולכן צריך אותו אומן לצמצם את כל רצונותיו המרובים ולהכניס אותם בתוך מידות הבנין שרוצה הוא להקים. ורק על ידי זה שהאדם מצמצם את מחשבותיו שהיו בראשית דרכו, יכול הוא לקבוע תבנית ודפוס לצורת הבית שהוא חפץ להקים ולהעמיד.

'ספירת הבינה' - מתגלית בשם הוי"ה בניקוד 'צירי' יְהוָה. ועניינו הוא, שניקוד ה'צירי' מורה על ציור בהשפעת ספירה זו, שהיא אינה נמשכת כעת ללא גבול, כפי ניקוד ה'פתח' שקדם לה, אלא מצטיירת בה צורה. וזה ענין ה'צמצום' שיש בספירת ה'בינה', שבה יש חשבון כיצד ראוי להוריד את השפע לתחתונים.

נמצינו למידים - כי כל ג' הספירות הללו הם עוסקים בחלק של המחשבה הראשונה בלבד, שבה ברא הקב"ה את עולמו. אולם אין בהם עדיין את ההנהגה של חלק ההשפעה כפי שהוא כבר מתקבל אצל הנבראים התחתונים. ולכן קרויים הם בגדר 'מוחין', מכיון שזה כדוגמת חלק ה'מח' של האדם, שבו אין את החלק של המציאות והמעשה, אלא בו שוכנת מערכת המח והמחשבה הפנימית של האדם. וכך היא מהותם של ג' הספירות העליונות הללו.

המשך המאמר יתפרסם א"ה בשבוע הבא עלינו לטובה

כתר העבודה

ליקוט מותך אוצר ספרי החסידות בדרכי העבודה

מוגש על ידי הרב משה קניג

וזהו שאמר משה רבינו ע"ה 'ה' ילחם לכם', פירוש הניצוץ הקדוש שבהם שהוא חלק אלקי הוא הנלחם בכם, "ואתם תחרישון" פירוש לשון חרישה ועבודה, דהיינו שתראו לעבוד בכדי שתקחו הנ"ק שבהם וממילא יפלו, וזהו כל עבודתנו להוציא הניצוצות הקדושות מהניצונים וממילא הם נופלים והשכינה מתעלה, שזהו גלות השכינה שהיא עמנו בצרה בגלות המר הזה ועומדת ומצפה שיתעלו ויוגבהו כל הנה"ק ואז יהיה גאולת ישראל במהרה.

(נועם אלימלך, יתרו)

ועיקר האמונה הוא להאמין, שאע"פ שהוא במקום שהוא, עם כל זה השי"ת עמו, כי אני ד' השוכן אתם בתוך תומאותם, ועל ידי זה ממילא יוכל לצאת מהאפילה והטומאה, דכיון שהשי"ת עמו אין רע כלל רק השי"ת רצה כן שיהיה ברישא חשוכא והדר נהורא, ועל דרך שנאמר גם כי אלך בגיא צלמות שהוא תכלית החשכות והרע, לא אירא רע כי אתה עמדי גם שם בגיא צלמות, דאין עוד מלבדו ואפס זולתו אפילו בשאל תחתית, וכמו שכתוב 'ואציעה שאול הנך וגם שם תאחזני ימינך', ובזה הוא יכול לשוב למקורו ושרשו ולצאת מעמקי שאול, וכמו ביציאת מצרים דמאפילה זו דייקא יצאו לאור גדול, כי כך רצה ה' שיהיה קלוטו עולה גם ממקומות היותר אפלים וחשוכים ועד שגם הם ישיגו אור גדול.

(מחשבות חרוץ, אות ט)

ועל זה נאמר 'צדיקים ילכו עם ופושעים יכשלו בס', רוצה לומר, שהולכים ממדרגה למדרגה, 'פושעים יכשלו בס' רוצה לומר, שרצים ממדרגתם ורוצים בפעם אחד לעלות מדרגה שאינה שלהם, ונפלים ממדרגתם, ולא יודעים במה לאחזו, פעם כך ופעם כך, כי רוצה דוקא להיות צדיק וחסיד ולעבוד את ה' דוקא בקיום העשה, ובאמת אמרו (שבת לא:): 'אין לו לקב"ה בעולמו אלא אוצר של יראת שמים בלבד'.

והא לך ראייה, שלאחר מתן תורה השיגו כל ישראל מה שהשיגו יותר מכל הנביאים, 'פנים בפנים דבר ה' עמכם' כתיב, ונאמר להם אחר כך 'לעבור נסות אתכם בא האלהים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו' ולא נאמר בעבור תהיו חסידים צדיקים בעלי רוח הקודש ובעלי מופתים, אך כתיב 'בעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו' הרי שהכול בכלל יראת חטא, ויראה היא העיקר.

(יושר דברי אמת, קונטרס דרך אמת אות ז)

'ה' ילחם לכם ואתם תחרישון' הפירוש כך, הדנה יש להבין הסיבה שאנו רואין האומות שהם שונאי ישראל, וגם רשעי ישראל הם שונאים הצדיקים. ואמרתם הטעם, מחמת שאין לך נברא בעולם שלא יהיה בו ניצוץ קדוש הנותן בהם חיות, שאילולי הניצוץ קדוש לא היה יכול לחיות, והניצוצות קדושות שבהם מתקנא בצדיקים, וכן הניצוץ הקדוש שבאומות מתקנא בכללות ישראל, וזה הסיבה הגורמת שגאה עליהם.

כי כשיאמין האדם הישראלי שזה הדיבור שנקבע בפיו אינו רק בחי' נתינת התורה ובחינת שכינתו יתברך השוכן בתחתונים על ידי פתח הגוף שהוא הדבור בה' מוצאות, ושהוא יתברך שופע ומחיה הדבור ההוא שבפיו והאדנות ששוכן בתוכו הוא המדבר כו' בודאי אם היה מאמין זאת באמונה שלימה היה יודע שמצד עצמו הוא כאילם והוא יתברך כביכול המדבר דיבורים אלו בתורה ותפלה, ולא היה עושה בשביל עצמו כלל והיה מדבק את עצמו לאורו הגדול, והיה משתוקק באהבה עזה לדבק את עצמו אל הדבור הקודם שממנו נאצלו כל הדיבורים, ומכל שכן שלא היה מדבר דברים נפרדים ממנו יתברך כגון דברי לשון הרע ורכילות ואפילו בכל דברי עולם הזה ההכרחים לא היה מופסק מדביקותו יתברך שגם שם הוא דיבור הקודם נעלם מאחר שבו נברא כאמור, ולא היה דיבור המפרידו שלא היה שיתחו שיתח חולין כנודע. (מאור עינים, מטות)

שמעתי משל באחד שהפציר בחבירו לקנות ביתו ולא עלתה לו, עד שקנה בדמים מרובים שיהיה לו מקום בביתו רק על מסמר אחד, עד שזה היה סיבה שהוכרח המוכר לעקור מביתו לגמרי, כך הענין כשיש מקום לקליפות ויצר הרע לשלוט באדם באבר אחד ח"ו, אזי הוא סיבה להסתלקות הקדושה ח"ו מכל וכל.

(תולדות יעקב יוסף, תצוה)

אור הכתר

ליקוט ניצוצי אורה מאת מו"ר שליט"א

ז' אדר בדרך הפנימיות - תחילת התגלות הביטול דימי הפורים

יום ז' באדר הוא ההכנה וההקדמה לפתיחת אור הפורים, כי ביום ז' אדר נולד משה רבינו ע"ה (מגילה יג): כשהוא מהול, וביום י"ד באדר שהוא פורים היתה הסתת דם ברית, בסוד ליהודים היתה אורה ושמחה וששון - זו מילה (שם טז:). ואמרו ז"ל (ר"ה כא:): חמשים שערי בינה נבראו בעולם, וכולן ניתנו למשה חסר אחד, שנאמר 'ותחסרהו מעט מאלקים'. ואיתא בשל"ה הק' (פרי' ואתחנן תורה אור אות יב) שבסוף ימיו זכה משה לשער הני' ונקבר ב'הר נבו' שהוא אותיות נ' בו, שהוא שער הני' שאין אדם משיגו ולכן אין אדם יודע היכן נקבר, 'עד דלא ידעי'.

והתגלות זו של שער הני' - בסוד עץ חמשים אמה - התחילה בר"ח שבט בו הואיל משה לבאר את התורה, ונמשך לז' ימים [כמנין 'הבלי שורש משה] עד ליום ז' אדר שהוא נעוץ בשער החמשים.

והנה חודש אדר הוא יום שמחה, כי בר"ח ניסן נברא העולם בפועל (תוס' ר"ה כז:; פעי"ח שער השופר פ"ה), וקודם לכן היינו בכל חודש אדר עלה ברצונו ית' המחשבה לברוא העולם שהרי סוף מעשה במחשבה תחילה, וראשית המחשבה היא משום ישראל, כי ישראל עלו במחשבה תחילה (זה"ק ח"ג שו:): כאומרים ז"ל (ביר' א, ד) 'מחשבתן של ישראל קדמה לכל', ולכן יש שמחה בלב, כי בכל רגעים אלו של חודש אדר [ר"ת ריעוא דרעוין אשתכח] רוצה ה' בעמו ואין שמחה גדולה מזו. הדבר דומה לחודש תשרי שבו נברא העולם במחשבה, וקודם לכן בחודש אלול הוא ימי הרחמים ורצון שהקב"ה מתרצה בעמו למחול להם משום שרוצה בעמו ואז מתגלים י"ג מידות הרחמים של הרצון [וזהו סוד הסתלקות הבעש"ט בחי' אלול שהוא פתיחת י"ג ימים האחרונים שלפני ר"ה, ואילו פטירת משה רבינו בו' אדר שהוא כ"ב יום לפני ר"ח ניסן שכולל י"ג תיקוני דיקנא דא"י עם ט' דיקנא דז"א, סוד הדעת המקשר שניהם]. ומבואר במאמרי ביהמ"צ בשם האוהב ישראל כי חודש 'אב' הוא מלשון רצון, כדכתיב ולא אבה סיחון, וזהו שורש הרצון לרצון, דהיינו יצירת החסרון שעליו נעשה אח"כ התענוג של השלמת החסרון, בסוד כ"א ימי החסרון שעליהם נעשים כ"א ימי המועדים חודש תשרי, ונמצא שחודש אב הוא בחינת חכמה הנקרא אבא, ואילו הוא בחינת בינה הנקראת אימא בסוד התשובה.

ועד"ז הואיל משה בחודש שבט לגלות הארת החכמה הנקראת אבא [שהוא שער החמשים דמ"ט שערי בינה, ועיי' בספר הצינון שמשש גילה אז התורה מפי זוגנאגאל רבו שבגני' 'מאין' שנגלה אליו בסנה כדא' בתרגום יב"ע על וירא מלאך ה', בסוד 'החכמה מאין'], וביום ז' אדר הוא שלימות התגלות התנוצצות הארת אבא [בסוד מרדכי כנודע מכתבי האריז"ל], ואז מתחיל הארת פורים שהוא היום היחיד שבו מתגלה יסוד אבא בגילוי עצום מחוץ לרחל שהיא המלכות היינו כבריא הגשמית ממש בסוד ומרדכי יצא בלבוש מלכות - ולכן מתגלה בו' אדר שה' מחדש עולמו בכל רגע, ואין שום מציאות לטבע, בסילוק הדעת האנושי, בבחינת עד דלא ידע.

כתר יתנו לך ה'

ישיבה וביהמ"ד
כתר שם טוב
ללימוד הנסתר בדרך החסידות

סדר אור השפ"ד

ומלאה הארץ דעה את ה'

הננו להודיע לקהל הקדושים החפצים להכנס לפרד"ם התורה
כי בעוה"ז עלה בידנו לייסד

רשת כוללית ערב "כתר מלכות"
ללימוד פנימיות התורה ע"פ דרכי העבודה
בהכוונת מו"ר הגה"צ רבי יהואל יהושע שיינפלד שליט"א

בית שמש כ"שיבת "כתר שם טוב" רח' רבי יצחק נפתא רמב"ש ד' 4	מודיעין עילית כ"ביהמ"ד "כתר שם טוב" לבני הישיבות רח' מהרי"ל 12 מודיעין עילית
---	---

פתיחת הלימוד א"ח בתאריך פורים קטן
ליל שישי פ"ר תצוה ו"ד אדר א' תשפ"ד

נפשי חמדה בצל ירך לדעת כל רז מודיק

כמסגרת הכולל יספרו שיעורים למתחילים בספר "אוצרות חיים" באודיש ובלש"ק
פרטים והרשמה: בית שמש 05041-27418 | קריית ספר 05271-17176

רמת בית שמש ד' - בארץ הקודש